

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

**AZ ÉLELMISZER-TERMELÉS
KÜLKERESKEDELMI TEVÉKENYSÉGÉNEK
ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE
AZ ÁKM FELHASZNÁLÁSÁVAL**

FEHÉR KÁLMÁN—SALAMON GÁBOR

Kutatásunk során megvizsgáltuk a népgazdaság anyagi ágazatainak hozzájárulását a népgazdaság összes devizaigényének kielégítéséhez, és az ezt leíró legegyszerűbb modell — a külkereskedelmi egyenleg — felállításával próbáltunk újat mondani. A leglényegesebb kérdés, amelyre választ kerestünk, hogy mennyire képes egy adott ágazat a termékeinek előállításához szükséges importját saját exportbevételéből fedezni, illetve milyen mértékben járul hozzá a népgazdaság összes importigényének fedezéséhez? Mivel a népgazdaság devizamérlege szempontjából rendkívül lényeges, hogy milyen relációjú az ágazat importanyag-felhasználása és milyen relációjú az exportteljesítő képessége, ezért az egyenlegek összeállításakor az elszámolási viszonylatok szerinti bontás vizsgálatát elsődlegesnek tekintettük. Megállapítható, hogy az általunk kidolgozott módszerrel leírható az anyagi ágazatok hozzájárulása a népgazdaság összes devizaigényének kielégítéséhez. A külkereskedelmi egyenlegek meghatározására kidolgozott modellek fokozatosan épülnek egymásra: a relációnkénti bontású ágazati modellek összességében kiadják az ágazati szintű modelleket, ezeket összesítve pedig megkapjuk a népgazdasági szintű modellt, azaz a népgazdaság külkereskedelmi egyenlegét, amely megegyezik az eddig számított külkereskedelmi egyenleggel. Ilyen értelemben az általunk leírt modellek a korábban értelmezett külkereskedelmi egyenlegek általánosítását jelentik. Ahhoz, hogy a különböző egyenlegeket egymással össze tudjuk hasonlítani, figyelembe kell venni azt is, hogy az ágazatok mekkora végső felhasználási értéket állítanak elő, és ennek hányad része kerül exportra. Ezért a külkereskedelmi egyenlegeket a végső felhasználáshoz viszonyítottuk. Így sikerült összekapcsolni az ágazatok külkereskedelmi tevékenységét, belső szerkezetét és nettó kibocsátásának volumenét. Végül szeretnénk megjegyezni, hogy az általunk kidolgozott mutatókat elsősorban példaként kezeltük, és azokat csak abból a szempontból magyaráztuk, hogy gyakorlati értelmezésük milyen kapcsolatokra világít rá, milyen jellegű megállapításokat tesz lehetővé. A vizsgált három évben ugyanis például az élelmiszeripar fejlesztése háttérbe szorult, ezért a rá vonatkozó megállapítások ma már nem teljesen helytállóak.¹

¹ Itt szeretnénk megjegyezni, hogy az azóta eltelt időszak feldolgozása jelenleg folyamatban van, és ezek alapján a fenti három év statikus keresztmetszet-elemzésével szemben egy olyan idősort próbálunk összeállítani, amely a későbbiekben a dinamikus elemzés alapját képezheti, tendenciák, időbeni kihatások vizsgálatára is alkalmas.

AZ ÁGAZATOK HALMOZOTT IMPORTANYAG-FELHASZNÁLÁSA

Eddig a külkereskedelmi egyenlegeket az anyagi ágazatok termeléséhez szükséges összes közvetlen import és a tényleges export különbségeként állították össze. Véleményünk szerint azonban ezeknek az egyenlegeknek az egyes ágazatok külkereskedelemben elfoglalt helyét és szerepét is tükrözniük kell. Ennek meghatározásához, pontosabban az ehhez feltétlenül szükséges ráfordítási és kibocsátási kapcsolatok vizsgálatához *halmozott mutatók* alkalmazására van szükség, mivel az élelmiszer-termelést más ágazatokkal összekötő szálak száma és erőssége egyaránt nő. Természetesen ugyanez vonatkozik a népgazdaság többi ágazatára is. Az ágazati kibocsátások közvetlen adatai ugyanis csak arról adnak képet, hogy a nettó kibocsátások mely része kerül fogyasztásra, exportra stb. Az ágazatok azonban teljes bruttó termelésükkel vesznek részt a végső felhasználási célok kielégítésében, mivel a más ágazatoknak termelt, felhasználásra átadott termékek egyszeri vagy többszöri továbbfeldolgozás után kerülnek végső kibocsátásra.

Különös jelentősége van a továbbgyűrűző hatások figyelembevételének az olyan alapanyag-termelő ágazatnál, mint a mezőgazdaság. Termékeinek nagy hányada az élelmiszeripar és a könnyűipar nettó kibocsátásaként kerül piacra.

Egy adott ágazat helyének és szerepének meghatározásához tehát a közvetett hatások számszerűsítésével kapjuk a realisabb, a valódi helyzethez közelebb álló képet. Ezeknek a kapcsolatoknak az elemzése az ÁKM segítségével történhet, amely nemcsak a közvetlen, hanem a közvetett — a felszínen nem érzékelhető — kapcsolatok kimutatására is alkalmas. A vizsgálatokhoz az ÁKM *B* típusú, szervezeti elhatárolású változatát használtuk fel, mert ebben az ágazatok importanyag-felhasználása elkülönítve szerepel, és tartalmazza az ágazatok melléktevékenységeihez kapcsolódó ráfordításokat és kibocsátásokat is, azaz az ágazatok teljes tevékenységét reprezentálja. Ismeretes, hogy áraink színvonala és arányai eltérnek a társadalmi ráfordításoktól. Abból kiindulva, hogy az ÁKM egy adott időszak tényleges anyagi kapcsolatainak értékmozgását fejezi ki, elemzésükben a tényleges árak — a folyó árak — működése által befolyásolt gazdasági szerkezetet vizsgáltuk.

A külkereskedelmi egyenlegek számításánál az ágazatok tényleges exportjából nem a közvetlen importanyag-tartalmat, hanem a végső felhasználásra kerülő termékek megtermeléséhez szükséges összes importmennyiséget, az úgynevezett halmozott importanyag-tartalmat vonjuk le. Az élelmiszer-termelést és a népgazdaság többi ágazatát abból a szempontból állítjuk szembe, hogy az egyes ágazatok milyen arányban vesznek részt az élelmiszer-termelés végtermékeihez szükséges termelői fogyasztás előteremtésében, illetve milyen arányban használnak fel végtermékeik előállításához az élelmiszer-termelésből származó fázistermékeket. Ennek a szerkezetnek megfelelően a termelői fogyasztások importanyaghányadát annál az ágazatnál számoljuk el, amelyik abból a végterméket állítja elő. Az élelmiszer-termelés halmozott importanyag-felhasználása *tartalmazza* mindazokat a tételeket, amelyekből az ágazati kapcsolatok közvetítésével az élelmiszer-termelő ágazatok előállítanak végterméket, *nem tartalmazza* viszont az élelmiszer-termelés közvetlen importjából a más ágazat végső felhasználásához átadott termékek közvetlen importtartalmát.

A közvetlen importanyaghányadot — éppen azért, mert a bruttó termelés értékössze-
tevéje — az ágazati bruttó termelési értékek százalékában vesszük figyelembe, a halmozott

import
részét
majd
kapcs
talmá
Mi
reláci
ezért
szám

Me
fokoz
haszná
azt je
azonos
import

19
anyag
pedig
termé
nagy
élelm
len in
19
szám
csak
reláci
1973
kétsz

Ipar ö
Élelm
ebből
mezőg
élelmis

Népgaz

importanyaghányadot pedig — mint a végső felhasználásra kerülő termékek egyik alkotórészét — az ágazati végső felhasználások százalékában fejezzük ki. Ez a fajta elszámolás teszi majd lehetővé, hogy elemzésünk végén a végtermékek előállításánál kialakult ráfordítási kapcsolatok szerkezetét összehasonlítsuk a végtermék népgazdasági szintű importanyag-tartalmával.

Mivel a népgazdaság devizamérlege szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogy milyen relációból szerzik be az ágazatok a folyamatos termelésükhöz szükséges importtermékeket, ezért az ágazatok relációnkénti bontású halmozott importanyag-felhasználását is ki kell számítani. (Lásd: 1 táblázat.)

Megfigyelhető, hogy a bővített újatermeléssel párhuzamosan az ágazatok halmozott importigénye fokozatos növekedést mutatott 1972–1974 között. Az élelmiszer-termelés halmozott importanyag-felhasználása 1972-ben, illetve 1973-ban a népgazdaság összes importigényének egyaránt 23%-át tette ki. Ez azt jelenti, hogy az élelmiszer-termelés halmozott és a népgazdaság összes importja 1972-ről 1973-ra azonos ütemben nőtt. 1974-ben az élelmiszer-termelés halmozott importigénye a népgazdaság összes importjánál gyorsabban nőtt, a népgazdaság összes importjának már több mint 28%-át jelentette.

1972-ben, illetve 1973-ban az élelmiszer-termelés dollárelszámolású halmozott importanyag-felhasználása a népgazdasági szintű dollárimportnak körülbelül 30%-a volt, 1974-ben pedig meghaladta a népgazdaság összes dollárelszámolású importjának 34%-át. Az élelmiszer-termelés magas dollárelszámolású halmozott importanyag-felhasználása elsősorban azzal magyarázható, hogy a ráfordítási kapcsolatok súlyának arányában itt kerül elszámolásra az élelmiszer-termelés ipari háttérét képező magas importigényű ipargazdasági ágazatok közvetlen importanyag-felhasználásának jelentős része is.

1974-ben a dollár viszonylatú importanyag-felhasználás terén valamennyi ágazatban számottevő növekedés figyelhető meg. Valójában azonban az anyagi ráfordítások mértéke csak a bővített újatermelés normális ütemének megfelelően növekedett. A változás a dollár relációból beszerzett importtermékek árainak ugrásszerű emelkedésével magyarázható. 1973-ról 1974-re az élelmiszer-termelésben a dollárelszámolású importanyag-felhasználás kétszeresére emelkedett.

1. táblázat

AZ ÁGAZATOK HALMOZOTT IMPORTANYAG-FELHASZNÁLÁSA

Megnevezés	1972		1973		1974	
	rubel	dollár	rubel	dollár	rubel	dollár
	relációból, folyó áron, millió Ft					
Ipar összesen	22 448	19 483	21 651	27 211	24 201	45 412
Élelmiszertermelés összesen	8 945	12 666	6 838	17 297	8 308	35 903
ebből						
mezőgazdaság	4 104	4 126	3 304	5 842	3 810	13 396
élelmiszeripar	4 841	8 540	3 534	11 456	4 498	22 508
Népgazdaság összesen	49 825	42 500	45 840	58 584	52 152	104 136

A KORRIGÁLT KÜLKERESKEDELMI EGYENLEG

Az ágazatok halmozott importanyag-felhasználásának vizsgálata után összeállítottuk az ágazatok „korrigált” külkereskedelmi egyenlegét. Ez egy olyan alapvetően értékszámleltű egyenleg, amely azt mutatja, hogy mennyivel múlja felül egy adott ágazat exportja az ágazat végső felhasználásra történő termeléséhez szükséges összes importanyag értékét. Az egyenleget rubel- és dollárviszonylatban, valamint összevontan is elkészítettük. A korrigált külkereskedelmi egyenlegek megmutatják, hogy az adott ágazat egész működésének milyen növelő vagy csökkentő hatása van a népgazdaság külkereskedelmi egyenlegére. Ilyen értelemben ezek az értékek az ágazatok devizakitermelési volumenének mutatói. Népgazdasági szinten természetesen ugyanúgy nem különbözik egymástól az általunk számított ágazati egyenlegek összege és az eddigi külkereskedelmi egyenleg, mint ahogy az ágazati halmozott importanyag-felhasználások összege is megegyezik a népgazdaság összes behozatalának értékével. (Lásd: 2. táblázat.)

2. táblázat

KORRIGÁLT KÜLKERESKEDELMI EGYENLEGEK

Megnevezés	1972		1973		1974	
	rubel	dollár	rubel	dollár	rubel	dollár
	viszonylatban, folyó áron, millió Ft					
Ipar összesen	35 150	12 805	41 302	15 406	42 801	9 582
Élelmiszertermelés összesen	2 729	9 738	7 917	13 195	6 248	- 447
ebből						
mezőgazdaság	723	7 749	3 392	10 913	3 019	8 297
élelmiszeripar	2 006	1 989	4 518	1 281	3 229	- 8 744
Népgazdaság összesen	22 076	18 512	35 772	21 606	34 281	- 2 561

Az így összeállított egyenlegek világosan mutatják, hogy exportunk nem tudott lépést tartani a begyűrűződő importár-emelkedésekkel. A tőkés relációból beszerezhető termékek árainak emelkedése legérzékenyebben az élelmiszeripart érintette.

AZ EXPORTORIENTÁCIÓ FOKA
ÉS AZ EXPORT IMPORTTARTALMA

Eddig az ágazatok halmozott importanyag-felhasználását az exporthoz viszonyítva vizsgáltuk. Ahhoz azonban, hogy átfogóbb képet kapjunk az élelmiszer-termelés külkereskedelmében elfoglalt helyéről és szerepéről, feltétlenül ismernünk kell a népgazdasági ágazatok belső szerkezetét is, és ehhez viszonyítva kell külkereskedelmi tevékenységüket, devizakitermelési volumenüket vizsgálni. Amennyiben egy ágazat 100 Ft végső felhasználásra kerülő termékét például 99 Ft halmozott importanyag-tartalommal terheli, de a végső felhasználásra kerülő termékeinek teljes volumene exportra megy, akkor ennek az ágazatnak a korrigált külkereskedelmi egyenlege pozitív (100 Ft végső felhasználásra 1 Ft devizabevétel jut). Ellenkező példa a nem termelő infrastruktúra, amely nem rendelkezik exporttal, korrigált külkereskedelmi egyenlege negatív.

A végső felhasználásnak három lényeges összetevője van: a végső fogyasztás, a bruttó felhalmozás és az export. Ezért az ágazatok külkereskedelemben elfoglalt szerepének megítélésekor nem szabad figyelmen kívül hagyni ezen összetevők arányát, az adott ágazat belső szerkezetét. Különösen lényeges az export végső felhasználásából való részesedésnek, vagyis az *exportorientáció fokának* megállapítása.

A népgazdasági ágazatok belső szerkezetének meghatározásakor az exportorientáció fokát rubel- és dollárrelációs bontásban számítottuk ki, ami azt jelenti, hogy meghatároztuk külön a rubel- és külön a dollárexport arányát az ágazati végső felhasználásban. Ezután összeállítottuk a különböző relációjú exportok különböző relációjú importtartalmát. Lényeges kérdés ugyanis a rubelexport dollárimport-tartalmának, illetve a dollárexport rubelimport-tartalmának a vizsgálata. Halmazott mutatók alkalmazására volt szükség itt is, hiszen az export közvetlenül nem tartalmaz importelemeket, de közvetett úton igen. Ezért az export a végső felhasználásnak olyan tétele, amely az egész ágazati végső kibocsátáshoz szükséges importot hivatott ellensúlyozni, és ezért kell az ágazatok exportjának importtartalmát is végső felhasználásuk egészéhez viszonyítva összehasonlítani. Ily módon lehet az ágazatok külkereskedelmi tevékenységét összekapcsolni belső szerkezetükkel. Ez az elemzés – az egyes ágazatok különböző relációjú exportorientáltságának aránymódosító hatásait is figyelembe véve – arra is választ ad, hogy milyen mértékben képesek a népgazdaság különböző ágazatai a végső felhasználásukhoz szükséges összes rubelimportot a hazai termelésben, feldolgozáson keresztül dollárrá konvertálni és fordítva.

Az élelmiszer-termelés végső felhasználásának előállításához szükséges halmazott importnak az exportorientáció foka által meghatározott része a hazai feldolgozás után újra kivitelre kerül. 1974-ben ez az importból származó exportált érték a végső felhasználás értékének 10,6%-át tette ki, azaz minden 100 Ft-nyi végső felhasználás megtermelése 10,60 Ft-nyi élelmiszer-termelésben felhasznált importanyag exportálásával járt. Ebből 2 Ft rubel, 8,60 Ft dollár relációból származott.

Az összes halmazott importanyag-felhasználás dollár relációjú részéből minden 100 Ft-nyi élelmiszer-termelés végső felhasználás megtermelése mellett 2,50 Ft-nyi került rubel relációs kivételre. A rubelimportból pedig ugyanakkor 1,40 Ft épült be a dollár relációs exportra kerülő termékekbe. Ezek az adatok egyértelműen mutatják, hogy bár az élelmiszer-termelés dollárviszonylatú exportorientáltsága mintegy kétszerese a rubelének, de az élelmiszer-végtermékek előállítása során kétszer annyi dollárimport épül be a rubelexportra kerülő termékekbe, mint fordítva.

AZ ÁGAZATOK DEVIZAKITERMELŐ KÉPESSÉGE

Ahhoz, hogy az egyes ágazatok devizakitermelési volumenét összehasonlíthassuk, meghatároztuk az ágazatok 100 Ft végső felhasználásának megtermelésére jutó *devizakitermelő képességet*. Az összehasonlíthatóság érdekében figyelembe kell venni, hogy az adott viszonylatú halmazott importanyag-felhasználást az *ágazatoknak nem egyszerűen az azonos relációjú exporttal kell fedezniük*. Egy adott viszonylatú „nettó exportnak” – megtisztítva a más relációkból származó halmazott importtartalomtól – kell fedezni az azonos viszonylatú „nettó importot” – megtisztítva a más relációjú exportokba beépülő részétől. Ágazati

szinten természetesen csak egyszerű szembeállításról lehet szó, a szigorú értelemben vett fedezési követelmény csak népgazdasági szinten áll fenn. Az így képzett relációnkénti nettó export és a halmozott importanyag-felhasználási értékek összeadva az eredeti ágazati exportot, illetve a halmozott importanyag-felhasználást adják eredményül, hiszen most is csak a számbavétel módját változtattuk meg. Ezeket az értékeket is a végső felhasználáshoz kell viszonyítani.

Az ágazati korrigált külkereskedelmi egyenlegek az ágazatok devizakitermelésének abszolút mutatói voltak, a most képzett mutatók pedig mind az ágazatok belső szerkezetét, mind pedig exportjuk importstruktúráját tükröző mutatók, amelyeket az abszolút korrigált külkereskedelmi egyenlegekből nyertünk az export, illetőleg a halmozott importanyag-felhasználás nettósításával, az ágazati végső felhasználásokhoz viszonyítva. Ezért ezeket az ágazatok *nettó relatív korrigált külkereskedelmi egyenlegeinek* nevezzük. Az általánosan használt devizakitermelési mutatóval szemben ezek nem egyszerűen arány, hanem arányok különbségének formájában írják le az egyes ágazatok *nettó devizakitermelő képességét*.

Az anyagi ágazatokban ez a mutató nemcsak arra ad választ, hogy egy ágazat képes-e fedezni különböző relációjú halmozott importszükségletét, hanem arra is, hogy 100 Ft végső felhasználás megtermelésével milyen mértékben járul hozzá az adott ágazat a népgazdaság különböző relációjú devizaigényének kielégítéséhez. Ez utóbbi sokkal lényegesebb kérdés, hiszen az anyagi ágazatok általában pozitív egyenlege népgazdasági szinten kívánatos, kivéve néhány kifejezetten importigényes ágazatot, melyek kibocsátásai azonban társadalmilag szükségesek. Ezeknél az ágazatoknál a most meghatározott egyenlegek a halmozott importanyag-felhasználással egyeznek meg, és ilyen értelemben a nettó relatív korrigált külkereskedelmi egyenlegek az önálló exporttal nem rendelkező ágazatok 100 Ft végső felhasználásra kerülő termékeinek *különböző relációjú devizaigényességét fejezik ki*.

Népgazdaságunk fejlesztésének a külkereskedelmi egyenlegre gyakorolt hatásait – melyek pontos felmérése gazdaságpolitikánk egyik égető problémája – véleményünk szerint az eddig használt mutatók mellett az itt definiált ágazati nettó devizakitermelő képességgel is kellene jellemezni. (Lásd: 3. táblázat.)

Mint ahogy a táblázatból is kitűnik, 1974-ben az élelmiszer-termelésben minden egyes 100 Ft-nyi végső felhasználási érték megtermelése 3,20 Ft-tal növelte a rubelviszonylatú, 0,80 Ft-tal pedig a dollárviszonylatú (azaz összesen 4 Ft-tal) nettó devizakitermelő képességet. Ez azt jelenti, hogy az élelmiszer-termelés minden egyes 100 Ft-nyi végső felhasználási érték megtermelésével 4 Ft-nak megfelelő devizával járult hozzá a népgazdaság összes devizaigényének kielégítéséhez. Megjegyezzük, hogy amíg 1974-ben az élelmiszer-termelés abszolút egyenlege negatív volt (–0,4 milliárd Ft), úgy a nettósítási folyamat bebizonyította, hogy összességében az élelmiszer-termelő ágazatok 1974-ben is hozzájárultak a népgazdaság dollárelszámolási devizaigényének kielégítéséhez, azaz nem volt elvonó jellege. A korábbi évekhez viszonyítva a visszaesés azonban jelentős volt.

Merőben más a helyzet az élelmiszeripar esetében. 1972-ben dollár relációban az élelmiszeripar nettó devizakitermelő képessége majdnem elérte a népgazdasági átlagot. 1973-ban ugyan az élelmiszeripar egyenlege még pozitív volt, de nettó devizakitermelő képességében már jelentős romlást tapasztalhattunk, 1974-ben pedig az egyenleg negatívvá vált, azaz az élelmiszeripar jelentős devizaigénnyel lépett fel a népgazdasággal szemben. Minden egyes 100 Ft-nyi végső felhasználási érték megtermeléséhez az élelmiszeriparnak

Ipar ö
Élelm
ebből
mezőg
élelm

Népg

10,10
mező
magas
vissza
szeres
máské
1972-
évek

С пом
возмо
вания
и нар
зател
струк
ций р

Mit Hil
ist der
eigene
volksv
Kennz
tur un
Rolle

By me
to cov
export
ted ba
connec
roles

3. táblázat

AZ ÁGAZATOK NETTÓ RELATÍV KORRIGÁLT KÜLKERESKEDELMI EGYENLEGE

Megnevezés	1972		1973		1974	
	rubel	dollár	rubel	dollár	rubel	dollár
	relációs halmozott import a végső felhasználás százalékában					
Ipar összesen	21,0	10,0	20,9	11,3	16,4	8,3
Élelmiszertermelés összesen	2,7	7,9	5,7	10,3	3,2	0,8
ebből						
mezőgazdaság	0,3	14,8	5,7	16,5	3,9	11,4
élelmiszeripar	3,1	3,5	7,0	3,1	2,3	- 10,1
Népgazdaság összesen	4,6	4,0	6,1	4,8	4,3	1,1

10,10 Ft-nak megfelelő dollárelszámolású „devizátámogatásra” volt szüksége. Ugyanakkor a mezőgazdaság dollár relációjú nettó devizakitermelő képessége 1974-ben is kifejezetten magas maradt, bár abszolút értékben a cserearányok romlása következtében itt is jelentős a visszaesés. 1974-ben a mezőgazdaság nettó devizakitermelő képessége több mint tizenkétszerese volt a népgazdasági átlagnak, és az egyébként magas ipargazdasági átlagnak is mintegy másfélszerese. Az ipargazdaság vonatkozásában ezek az arányok megfelelnek az 1972–1973-as éveknél, a népgazdasági átlaghoz viszonyítva ez az arány azonban a korábbi években csak mintegy három és félszerese volt.

С помощью соответствующих показателей можно определить, что данная отрасль в какой мере сможет покрывать из собственного экспорта импорт, необходимый для своего функционирования на уровне народного хозяйства. После изложения внутриотраслевых, межотраслевых и народнохозяйственных и друг с другом взаимосвязанных сальдо, автор представляет показатель чистой добычи валют, который связывает внешнеторговую деятельность, внешнюю структуру и чистую продукцию отраслей и делает возможным реальное сопоставление функций различных отраслей.

Mit Hilfe von entsprechenden Kennziffern können wir feststellen, wie weit ein gegebener Zweig fähig ist den zur seinen Funktionierung auf volkswirtschaftlichem Ebene notwendigen Import aus seinem eigenen Export zu decken. Nach der Darlegung von innerzweiglichen, zwischenzweiglichen und volkswirtschaftlichen, miteinander im gegenseitigen Zusammenhang stehenden Saldos wird die Kennziffer der Netodevisengewinnung vorgestellt, die die Aussenhandelstätigkeit, die innere Struktur und die Nettoproduktion der verschiedenen Zweige verbindet und einen realen Vergleich der Rolle dieser Zweige ermöglicht.

By means of appropriate index-numbers it can be determined to what extent a certain branch is able to cover the import-needs necessary for its proper functioning on national economy level by its own exports. After the representation of branch-level, inter-branch and national-economy level, interrelated balances, the authors demonstrate the index-number of net foreign currency earning, which connects the foreign trade activity, internal structure and net production of branches and enables the roles of different branches to be really compared.

ÁLLAMI TÁMOGATÁS USA-BAN¹

Év	(millió dollár)		
	Farmerek pénzbevétele		
	piaci árbevétel	állami támogatásból	összesen
1960	34 248	702	34 950
1965	39 365	2 465	41 828
1970	50 539	3 717	54 256
1972	61 190	3 961	65 151
1975	88 077	807	88 884
1976	94 326	734	95 060
1977	94 200	1 200	95 400

A TEJ ÉS TEJTERMÉKEK NEMZETKÖZI HELYZETÉRŐL¹

A FAO 1977. évi becslése szerint a világ *tejtermelésének* emelkedése tovább gyorsult és az 1977. évi teljes termelés elérte a 445 millió tonnát, ez majdnem 3%-kal több mint 1976-ban volt. Ehhez a növekedéshez fő tényezőként hozzájárult a termelés gyors fel-
lendülése a Szovjetunióban, az Egyesült Államokban és Japánban. Az európai országok termelése körülbelül 2%-kal túlszárnyalta az elmúlt évek szintjét. A fejlődő országokban – melyek közül leginkább Latin-Amerika országaiban emelkedett a termelés – az átlagos növekedési ráta 2 és 3% között alakult. A becslés szerint a viszonylagosan gyors emelkedés a világ tejtermelésében 1978 első felében folytatódik, ámbár 1978–1979-re csökkenés is lehetséges.

A fő tejtermelő területek *tejelő tehénállománya* körülbelül a korábbi évek szintjén van (a fejlett országokban tapasztalható létszámcsökkenést kompenzálja a tehénállomány növekedése a szocialista országokban).

A *tej és tejtermékek iránti igény* is várhatóan növekszik, különösen a szocialista és a fejlődő országokban. Azonban kelet-európai országokban és a Szovjetunióban nemcsak a

Az USA-ban újra emelkedik a farmereknek nyújtott állami támogatás összege, miután az építőanyagok ára 73, a műtrágyák és a traktorok, valamint a mezőgazdasági gépek ára 75, az energiaárak pedig 100%-kal emelkedtek az utóbbi időben. A farmerek jövedelme ezzel szemben jelentősen csökkent. A közelmúltban hozott intézkedések 1978-ra az 1977. évi támogatás összegének többszörösítését irányozzák elő.

Cs. L.

tej és tejtermékek importjának lényeges csökkenése, hanem több tejtermék exportjának növekedése is várható az 1976–1977-es időszakhoz viszonyítva. A fejlődő országok importja (nevezetesen az OPEC-országoké) valószínűleg tovább emelkedik. Az 1970-es évek eleje óta a kőolaj-exportáló fejlődő országok importja több mint kétszeresére nőtt, megközelítőleg 3 millió tonna tejnek megfelelő egyenértékű lett 1977-ben. Ez a fejlődő országok teljes kereskedelmi importjának majdnem fele, illetve egyhatoda a világ tejimportjának (kivéve a Közös Piacon belüli kereskedelmet). A fejlett országok tej és tejtermékek iránti kereslete valószínűleg lanyha marad. Lehetséges azonban további igénynövekedés a sajt-félék és az erjesztett tejtermékek iránt. Ezzel szemben számos országban a vaj iránti kereslet tovább csökkenhet. A fejlődő országokba való értékesítés emelkedése ellenére a fejlett országok feleslegeinek további növekedése várható. A kiegyensúlyozatlanság a Közös Piac országaiban és az Egyesült Államokban koncentrálódik.

Áttekintve a fejlett országokban folytatódó túltermelési helyzetet és a szocialista országok részéről a kínálatnövekedés, a tej és tejtermékek világpiaci ára alacsony marad.

Lang Lászlóné

¹ Forrás: Agricultural Statistics, 1977. Washington.

¹ Forrás: World Animal Review, 1978. 25.

Ho
juk a
(IKR
gének
során
segíte
tárásá

IPA

ÉS A

Ter
adatai
hogy
megké
lett t
techn
ját. A
egyre
ki kell
lógiai
módsz

A t
manen
terjed
len. E
termel

¹ Sze
jelent a